

MAGDALENA RERAK

DIGITALIZACJA ZBIORÓW TEATRALNYCH POLSKICH INSTYTUCJI KULTURY

Artykuł został poświęcony digitalizacji zbiorów teatralnych polskich instytucji kultury. Analizę dostępności teatrliów w archiwach i bibliotekach cyfrowych poprzedziły ogólne rozważania na temat procesu digitalizacji zbiorów kultury w Polsce. W wyniku badań określono liczebność zbiorów teatralnych w wybranych archiwach i bibliotekach oraz scharakteryzowano rodzaje występujących teatrliów i interesujące kolekcje teatralne. Spośród polskich bibliotek cyfrowych wybrano biblioteki sklasyfikowane w Federacji Bibliotek Cyfrowych. Były to kolejno: Cyfrowa Biblioteka Narodowa Polona, Śląska Biblioteka Cyfrowa, Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa, Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa, Mazowiecka Biblioteka Cyfrowa oraz Baza Ikonografii Teatralnej Biblioteki Jagiellońskiej. Wśród polskich instytucji archiwalnych znalazły się archiwa państwowe działające w Zintegrowanym Systemie Informacji Archiwalnej ZoSIA: Narodowe Archiwum Cyfrowe, Archiwum Państwowe w Poznaniu z oddziałami w Koninie, Pile i Gnieźnie, Archiwum Państwowe w Lublinie z oddziałami w Kraśniku, Radzynie Podlaskim i Chełmie, Archiwum Państwowe w Katowicach, Archiwum Muzeum Zamoyskich w Kozłowie, a także Narodowy Instytut Audiowizualny.

PROCES DIGITALIZACJI W POLSCE

Wraz z rozwojem społeczeństwa informacyjnego w Polsce w każdej dziedzinie życia zaczęły dominować technologie. Podobny pogląd wyraża Janusz Braun, który zauważył, że pojęcie społeczeństwa informacyjnego częściej kojarzone było z takimi czynnościami jak załatwianie spraw przez internet w urzędach czy uczestnictwo w wyborach¹. Należy jednak pamiętać, że technika cyfrowa objęła swoim zasięgiem także kulturę. Nie inaczej stało się w odniesieniu do zbiorów teatralnych zgromadzonych w polskich instytucjach kultury, które dzięki wykorzystaniu zdobyczy technologicznych w niedługim czasie stały się dostępne dla każdego użytkownika internetu. Jako społeczeństwo informacyjne postrzega się zbiorowość, która za dobro szczególne uznaje informację:

¹ J. Braun, *Digitalizacja, czyli „cyfrowanie”* [dok. elektr.] <http://www.ebib.pl/2009/107/a.php?braun> [odczyt: 23.02.2014]

Dominująca rola informacji we współczesnym świecie oraz usług świadczonych drogą elektroniczną i tym samym wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce, administracji publicznej (rządowej i samorządowej), a także w życiu codziennym obywateli wiąże się z nowym trendem transformacji cywilizacyjnej – transformacji w kierunku „społeczeństwa informacyjnego”².

Tematyka pracy gromadzenia, przechowywania i udostępniania zbiorów teatralnych w Internecie wydaje się być dzisiaj kwestią nie tylko interesującą, co przydatną i potrzebną. Pasjonaci teatru, badacze czy też zwykłe osoby zainteresowane pojedynczą informacją dotychczas skazani byli na przeszukiwanie zbiorów teatralnych w muzeach, czytelnich i bibliotekach oraz archiwach. Od momentu zamieszczenia ich w przestrzeni wirtualnej, sprawa zaczęła się przedstawiać nie tylko obiecująco dla użytkowników Internetu, co zaważyło o przedłużeniu okresu żywotności sztuk teatralnych na czas nieograniczony. Barbara Maresz w *Internetowa prezentacja zbiorów teatralnych w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej* zauważa, że zbiory dotyczące teatru są coraz częściej umieszczane w sieci: „Zbiory dokumentujące tę najbardziej ulotną ze sztuk, powoli się uwalniają i trafiają do największego zasobu, jakim jest Internet”³.

Okazuje się zatem, że każdy z nas może korzystać z dobrodziejstw procesu digitalizacji zbiorów kultury i historii Polski. Wiele jest dzisiaj inicjatyw chociażby Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w szerzeniu i rozpowszechnianiu takich przedsięwzięć. Również środki unijne przeznaczone na ten cel przynoszą spodziewane efekty, co potwierdza Monika Curyło w *Od społeczeństwa informacyjnego do społeczeństwa cyfrowego: na podstawie "Raportu o digitalizacji dóbr kultury"*, wymieniając m.in. źródła pozyskiwanych zasobów finansowych na digitalizację, a wśród nich właśnie środki unijne i fundusze strukturalne Unii Europejskiej⁴. Przykładem może być program „Cyfrowe Dziedzictwo Kulturowe” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju

² *Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce do roku 2013* [dok. elektr.] http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/spoleczenstwo_informacyjne/dokumenty/Strategia_Rozwoju_Spoleczenstwa_Informacyjnego_w_Polsce.pdf [odczyt: 02.05.2013]

³ B. Maresz, *Internetowa prezentacja zbiorów teatralnych w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej*, [w:] *Muzeum w świetle reflektorów: wystawa - naukowe laboratorium czy artystyczna kreacja: materiały z międzynarodowej konferencji zorganizowanej 12-14 października 2011 r. przez Muzeum Historyczne Miasta Krakowa*, pod red. A. Kowalskiej, Kraków 2012, s. 1.

⁴ M. Curyło, *Od społeczeństwa informacyjnego do społeczeństwa cyfrowego: na podstawie "Raportu o digitalizacji dóbr kultury"* [dok. elektr.] <http://www.ebib.pl/2009/107/a.php?curlyo> [odczyt: 23.02.2014]

Regionalnego w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013.

Program powstały z inicjatywy Muzeum Narodowego w Krakowie zrzesza siedem ważnych instytucji kultury z regionu Małopolski, a wśród nich Teatr im. Juliusza Słowackiego w Krakowie. Jest to inicjatywa polegająca na digitalizacji zbiorów muzealnych znajdujących się w wybranych małopolskich instytucjach kultury oraz udostępnieniu ich online za pomocą multimedialnej platformy internetowej. Zdaniem Agnieszki Widackiej-Bisagi i Tomasza Zauchy wspólna strona internetowa będzie różniła się znacznie od innych tego rodzaju przedsięwzięć i przyciągnie nie tylko badaczy i specjalistów, ale również inne osoby zainteresowane zbiorami muzealnymi. Autorzy artykułu podkreślają przede wszystkim jej interaktywny charakter: „Planowana strona oprócz roli przeglądarki zasobu, ma posiadać charakter społecznościowy, umożliwiając m.in. opracowywanie autorskich scenariuszy wystaw czy przewodników własnego pomysłu”⁵. Spośród 54 000 dokumentów przeznaczonych do digitalizacji 33 000 pochodzi ze zbiorów NMK.

Zwłaszcza uczestnictwo Teatru im. Juliusza Słowackiego jako partnera Muzeum Narodowego w Krakowie w projekcie „Cyfrowe Dziedzictwo Kulturowe” powinno wzbudzić zainteresowanie teatrologa. Na stronie teatru wiedzę na temat programu poszerzają wiadomości dostępne w zakładce *Aktualności*, gdzie znajdziemy m.in. informację o planowanym zakończeniu prac digitalizacji zabytkowych zbiorów pochodzących z Archiwum Artystycznego i Biblioteki Teatru pod koniec 2014 roku⁶. Konkretnie chodzi o kolekcję 15 000 afiszy teatru krakowskiego z lat 1865–1893 i Teatru Miejskiego, czyli dawnej nazwy Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie. Jest to bez wątpienia zbiór o dużej wartości kulturowej. Stanowi cenne źródło informacji na temat historii miasta Krakowa, jest również zapisem przedstawień teatralnych odbywających się w danym okresie w Teatrze Słowackiego w Krakowie. Wśród zgromadzonych afiszy warto wymienić te pochodzące z prapremier *Kordiana* Juliusza Słowackiego z 1899 roku, *Dziadów* Adama Mickiewicza w inscenizacji Stanisława Wyspiańskiego z 1901 roku, *Nie-Boskiej komedii* Zygmunta Krasińskiego z 1902 roku, legendarnych prapremier Stanisława Wyspiańskiego, *Wesela* z 1901 roku, *Wyzwolenia* i *Bolesława Śmiałego* z 1903 roku, czy debiutu Stanisława Ignacego Witkiewicza w 1921 roku, prapremiery *Tumora Mózgowicza*.

⁵ A. Widacka-Bisaga; T. Zaucha, *Słowo i obraz. Digitalizacja zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie*, „Muzealnictwo” 2011, nr 52, s. 102-114.

⁶ D. Poskuta-Włodek, *Projekt „Cyfrowe Dziedzictwo Kulturowe – stworzenie platformy digitalizacji zbiorów muzealnych w regionie Małopolski* [dok. elektr.] http://www.slowacki.krakow.pl/pl/aktualnosci/cyfrowe_dziedzictwo/ [odczyt: 19.02.2014]

Małgorzata Roźniakowska-Kłosińska w *Digitalizacja wszędzie dookoła* stwierdziła, że proces gromadzenia i udostępniania zbiorów w przestrzeni wirtualnej stał się koniecznością dla większości instytucji kulturalnych i objął swym zasięgiem różnorodne podmioty:

Digitalizacja stała się procesem oczywistym w działalności wielu instytucji, niezależnie od źródła ich finansowania czy umocowania prawno-administracyjnego, i dotyczy szeregu różnorodnych instytucji: od archiwów, muzeów, fundacji po organy samorządowe, państwowe aż do wydawnictw, firm o różnym profilu, portali internetowych czy nawet osób prywatnych⁷.

Zgodnie z *Programem digitalizacji dóbr kultury oraz gromadzenia, przechowywania i udostępniania obiektów cyfrowych w Polsce 2009-2020* organem, który sprawuje kontrolę nad tworzeniem polskich zasobów cyfrowych jest Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy współpracy Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.⁸ Ponadto w zakresie zbiorów bibliotecznych działa Biblioteka Narodowa, a w kwestii zasobów archiwalnych z Ministerstwem współpracuje Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. Z kolei Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków ma w założeniu Ministerstwa pełnić przewodnią rolę w procesie digitalizacji zbiorów muzealnych.

Zwraca się przede wszystkim uwagę na pierwszorzędną rolę państwa w procesie digitalizacji i wypełnianie przez nie misji za pośrednictwem instytucji zobligowanych do tego przedsięwzięcia. Misja ta polega na zachowaniu dziedzictwa kulturowego Polski poprzez digitalizację zbiorów, cennych dla narodu ze względu na ich wagę historyczną i cywilizacyjną. Powszechny dostęp ma zapobiec zjawisku wykluczenia polskiego społeczeństwa z partycypowania z tego dorobku i jego pełnowartościowemu funkcjonowaniu w obiegu światowym. Dokładne słowa obranej misji brzmią następująco:

Zachowanie dla przyszłych pokoleń polskiego dziedzictwa kulturowego, w tym archiwaliów, muzealiów, rękopisów, książek, muzyki, filmów i materiałów audiowizualnych poprzez ich digitalizację w celu powszechnego dostępu do dorobku historycznego i cywilizacyjnego Polski, zapobiegającego wykluczeniu

⁷ M. Roźniakowska-Kłosińska, *Digitalizacja wszędzie dookoła* [dok. elektr.] http://www.ebib.pl/2009/107/a.php?rozniaowska_klosinska [odczyt: 23.02.2014]

⁸ *Program digitalizacji dóbr kultury oraz gromadzenia, przechowywania i udostępniania obiektów cyfrowych w Polsce 2009-2020* [dok. elektr.] <http://www.kongreskultury.pl/library/File/RaportDigitalizacja/Program%20digitalizacji%202009-2020.pdf> [odczyt: 24.03.2013]

kulturowemu społeczeństwa, zapewniającego właściwe miejsce dorobku polskiej kultury i sztuki w systemie upowszechniania kultury światowej⁹.

ZBIORY TEATRALNE POLSKICH BIBLIOTEK CYFROWYCH

Wstępnej analizie zbiorów teatralnych poddałam zasoby bibliotek cyfrowych z największą liczbą dostępnych zbiorów teatralnych w internecie. Drugim kryterium było występowanie wyjątkowych kolekcji spośród dostępnych teatrliów. Na chwilę obecną liczba zbiorów teatralnych w poszczególnych polskich bibliotekach cyfrowych, sklasyfikowanych w Federacji Bibliotek Cyfrowych, a mianowicie Cyfrowej Bibliotece Narodowej Polona, Śląskiej Bibliotece Cyfrowej, Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej, Wielkopolskiej Bibliotece Cyfrowej, Mazowieckiej Bibliotece Cyfrowej oraz Jagiellońskiej Bibliotece Cyfrowej, wynosi 3702 jednostki biblioteczne¹⁰. Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa, obecnie największa biblioteka cyfrowa w Polsce, znajduje się w tym rankingu dopiero na 19 miejscu. Wynika to z faktu, że bardziej przydatna dla badacza historii teatru część zbiorów teatralnych - kolekcja 4500 fotografii, jest dostępna w postaci Bazy Ikonografii Teatralnej na serwerze Biblioteki Jagiellońskiej. W związku z czym liczba zdigitalizowanych teatrliów w wybranych instytucjach bibliotecznych to 8161 rekordy biblioteczne¹¹.

Tabela 1. Ranking polskich bibliotek cyfrowych z największą liczbą zdigitalizowanych zbiorów teatralnych według Federacji Bibliotek Cyfrowych

Lp.	Nazwa biblioteki cyfrowej	Miejsce w rankingu Federacji Bibliotek Cyfrowych	Ogólna liczba zdigitalizowanych zbiorów	Liczba zdigitalizowanych zbiorów teatralnych
1.	Cyfrowa Biblioteka Narodowa Polona	3	180 183	1347
2.	Śląska Biblioteka Cyfrowa	4	87 000	1001
3.	Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa	5	216 082	737
4.	Mazowiecka Biblioteka Cyfrowa	7	17 299	301
5.	Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa	14	22 575	275
6.	Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa	19	251 431	41
	Suma	-	774 570	3702

Źródło: opracowanie własne autorki. Stan na 3 II 2014 r.

⁹ *Program digitalizacji* [dok. elektr.]

<http://www.kongreskultury.pl/library/File/RaportDigitalizacja/Program%20digitalizacji%202009-2020.pdf>
[odczyt: 24.03.2013]

¹⁰ Stan: 03.02.2014.

¹¹ Stan: 03.02.2014.

Realizacja tego projektu przypadła na lata 2003–2009 i wpisywała się doskonale w szerszy zamysł stworzenia Krakowskiej Cyfrowej Bazy Ikonografii Teatralnej. Kontynuacją projektu były prace nad Cyfrową Bazą Ikonografii Teatralnej gromadzącej zbiory Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie, o czym możemy dowiedzieć się m.in. ze strony Bazy Ikonografii Teatralnej Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie¹².

Kolekcje, które można przeglądać na stronie Biblioteki Jagiellońskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w zakładce *Zasoby Cyfrowe*, są przechowywane w Oddziale Zbiorów Graficznych i Kartograficznych Biblioteki Jagiellońskiej. Zbiory dokumentują wydarzenia dotyczące historii teatru krakowskiego od końca XVIII wieku do lat 80. XX wieku. Dany zbiór zawiera przede wszystkim około 32 000 zdjęć i negatywów oraz mniej liczne grafiki i rysunki. W pierwszej kolejności zwraca się uwagę na wartościową kolekcję około 2500 fotografii i podobną liczbę klisz Wacława Szymborskiego, aktora i fotografa, związanego od 1906 roku z Teatrem Miejskim w Krakowie. Jej zawartość – 2319 zdigitalizowanych jednostek, obejmuje sceny z przedstawień, portrety aktorów w rolach lub prywatne, zdjęcia innych ludzi teatru, ujęcia scenografii. Liczący dokładnie 69 jednostek teatralnych, lecz równie cenny jest zbiór oryginałów, klisz i fotografii z lat 1865–1869, należący do Walerego Rzewuskiego, przedstawiających postać Heleny Modrzejewskiej w jej początkowym okresie kariery. Inne zachowane przez Bibliotekę Jagiellońską dokumenty teatralne to fotografie aktorów z XIX i 1. połowy XX wieku oraz kilka kolekcji fotografii teatralnych z okresu po 1945 roku, a do najważniejszych wśród nich należą: zbiór około 10 000 zdjęć Feliksa Nowickiego, zbiór około 12 000 fotografii Władysława Krzemińskiego i Zofii Niwińskiej, w tym 655 cyfrowych kopii oraz prawie 400 zdjęć Wojciecha Plewińskiego pochodzących z Teatru Starego, Teatru Ludowego w Nowej Hucie i Kabaretu Jama Michalika. Ogólnie rzecz biorąc zbiory dostępne w cyfrowej bazie Biblioteki Jagiellońskiej obejmują około 4500 źródeł ikonograficznych z dziedziny teatru, jak podaje zakładka *Informacje ogólne* ze strony www Bazy Ikonografii Teatralnej Biblioteki Jagiellońskiej¹³.

Drugą biblioteką cyfrową według FBC dysponującą bogatymi zbiorami teatralnymi jest Cyfrowa Biblioteka Narodowa Polona (CBN), powstała w 2006 roku. Jako podstawowy cel działania Polony Anna Wałek podaje bezpłatny, nieograniczony, powszechny dostęp do

¹² *Baza Ikonografii Teatralnej zbiory Archiwum Artystycznego i Biblioteki Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie* [dok. elektr.] <http://fotografie.slowacki.krakow.pl/?help=> [odczyt: 06.03.2014]

¹³ *Baza Ikonografii Teatralnej*, Biblioteka Jagiellońska [dok. elektr.] http://www.bj.uj.edu.pl/bft?p_p_id=56_INSTANCE_H89c&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-3&p_p_col_count=1&pomoc=informacje#bft_top [odczyt: 26.02.2014]

zdigitalizowanych zbiorów Biblioteki Narodowej¹⁴. CBN Polona jest strukturalnie związana z Biblioteką Narodową i w jej ramach realizuje podstawowe zadania biblioteczne jak gromadzenie, opracowanie, i zabezpieczanie zbiorów poprzez konserwację i digitalizację. Zgodnie jednak z myślą zawartą w publikacji Katarzyny Ślaskiej i Joanny Potęgi nadrzędnym celem działań CBN jest prezentacja dokumentów ze zbiorów Biblioteki Narodowej, stanowiących dziedzictwo kulturowe Polski. Są to najważniejsze dzieła kształtujące i określające polską tożsamość narodową¹⁵. Jeżeli chodzi o oprogramowanie połączono oprogramowanie dLibra z opracowanym w Bibliotece Narodowej Systemem Zbiorów Zdigitalizowanych. Polona udostępnia obecnie 180 183 publikacje, głównie z zakresu literatury, historii i sztuki. Teatralia liczą ponad 1000 zdigitalizowanych jednostek, a wśród nich znajdują się takie rodzaje zbiorów teatralnych jak fotografie, książki, czasopisma, rękopisy oraz pocztówki.

Trzecia pod względem liczby zgromadzonych teatraliów - Śląska Biblioteka Cyfrowa (ŚBC) została powołana w 2006 roku w wyniku porozumienia pomiędzy Biblioteką Śląską a Uniwersytetem Śląskim. Wałek stwierdza, że celem przyświecającym powstanie ŚBC było stworzenie regionalnego zasobu cyfrowego: „Celem działania ŚBC jest prezentacja w Internecie kulturowego dziedzictwa regionu historycznego Śląska i obecnego województwa śląskiego w jego historycznej i współczesnej różnorodności”¹⁶. Zbiory ŚBC, czyli 87 000 egzemplarzy, można wyszczególnić posługując się kryterium formalnym. Znajdują się wśród nich zarówno rękopisy, ulotki, stare druki, jak i kolekcje o charakterze regionalnym z terenu Górnego Śląska, Śląska Cieszyńskiego czy Kresów Wschodnich. Zbiory teatralne śląskiej biblioteki sklasyfikowane zostały głównie w grupie *Regionalia*, a to za sprawą zbiorów Biblioteki Teatru Lwowskiego. Na wyjątkowość Kolekcji Biblioteki Teatru Lwowskiego, przechowywanej w Bibliotece Śląskiej w Katowicach, wskazywała Barbara Maresz. Liczba teatraliów lwowskich przekracza 5400, w tym prawie 800 dostępnych w wersji on-line, a cały zbiór należy do największych historycznych zbiorów teatralnych w Polsce. W ŚBC można znaleźć również źródła, które według Maresz zawierają niezbędne informacje, aby wyrobić sobie wyobrażenie o całości zbiorów Biblioteki Teatru Lwowskiego:

Zdigitalizowano przede wszystkim te, które uzupełniają zbiory lwowskie, jak na przykład kalendarze teatralne wydawane przez Towarzystwo Wzajemnej Pomocy

¹⁴ A. Wałek, *Biblioteki cyfrowe na platformie dLibra*, Warszawa 2009, s. 117.

¹⁵ K. Ślaska, *Cyfrowa Biblioteka Narodowa Polona*, [dok. elektr.] http://www.ebib.pl/2006/81/a.php?slaska_potega#2 [odczyt: 19.02.2014]

¹⁶ A. Wałek, *Biblioteki cyfrowe...*, dz. cyt., s. 85.

Artystów Teatru Hrabiego Skarbka oraz opracowania dziejów lwowskiej sceny pióra Stanisława Schüra-Peplowskiego czy Edwarda Webersfelda¹⁷.

Teatralia ŚBC pochodzą głównie z teatru lwowskiego, lecz nie należy zapominać o zbiorach teatru krakowskiego, warszawskiego czy teatrów prowincjonalnych.

Kolekcję Teatru Lwowskiego można również znaleźć w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej (DBC). Ponad 600 egzemplarzy DBC pochodzących ze zbiorów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich bez wątpienia poszerza zakres badawczy kolekcji teatru we Lwowie. Inny zabytek cyfrowy dolnośląskiej biblioteki z dziedziny teatru stanowi seria egzemplarzy teatralnych „Teatr Polski”, wydawana w 1. połowie XIX wieku. Powstanie DBC przypadło na 2005 rok. Jak podają Agnieszka Wójcik i Paulina Bartosik było to możliwe za sprawą przekształcenia Biblioteki Cyfrowej Politechniki Wrocławskiej w Dolnośląską Bibliotekę Cyfrową¹⁸. Utworzenie DBC było dowodem na potwierdzenie owocnej współpracy pomiędzy wrocławskimi bibliotekami a Wrocławskim Centrum Superkomputerowo-Sieciowym. W projekt zaangażowane zostały także biblioteki wrocławskich instytucji i uczelni jak Politechnika Wrocławska, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego, Akademia Medyczna im. Piastów Śląskich, Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego, Akademia Sztuk Pięknych, Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Wydziały Zamiejscowe we Wrocławiu Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. Ludwika Solskiego w Krakowie, Papieski Wydział Teologiczny, Uniwersytet Przyrodniczy, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych im. Generała Tadeusza Kościuszki i inne. Wymienienie tych jednostek jest o tyle ważne, ponieważ wyszukiwanie zbiorów w DBC jest ściśle uzależnione od kolekcji dostępnych w wybranych instytucjach. Według systemu dLibra stan formalny ogólnej liczby zbiorów w DBC wynosi 22 575 zdigitalizowanych jednostek bibliotecznych. Wałek w artykule *Biblioteka cyfrowa jako typ otwartego repozytorium (na przykładzie Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej)* do zasobów bibliotecznych zalicza zarówno zabytki piśmiennictwa, jak i uczelniane skrypty, podręczniki oraz rozprawy doktorskie i raporty z badań¹⁹.

¹⁷ B. Maresz, dz. cyt., s. 8.

¹⁸ P. Bartosik, *Funkcjonowanie Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej i organizacja pracy Zespołu Biblioteki Cyfrowej BGiOINT Politechniki Wrocławskiej* [dok. elektr.] http://www.dbc.wroc.pl/Content/17851/biblioteki_cyfrowe_konferencja.pdf [odczyt: 21.02.2014]

¹⁹ A. Wałek, *Biblioteka cyfrowa jako typ otwartego repozytorium (na przykładzie Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej)* [dok. elektr.] http://eprints.rclis.org/17300/1/WalekA_BibliotekaCyfrowa.pdf [odczyt: 20.02.2014]

Znaczną liczbę zbiorów teatralnych można znaleźć również w Wielkopolskiej Bibliotece Cyfrowej (WBC). WBC powstała w 2002 roku z inicjatywy Poznańskiej Fundacji Bibliotek Narodowych i Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego oraz bibliotek Wielkopolski. W projekcie uczestniczyły głównie biblioteki naukowe, uczelniane i publiczne miasta Poznania. Andrzej Jazdon słusznie stwierdza, że była to inicjatywa poznańskiego środowiska naukowego i bibliotek uczelnianych, dodając, że chęć uczestnictwa w projekcie wyraziły także biblioteki spoza Wielkopolski²⁰.

WBC jest pierwszą regionalną biblioteką w Polsce i drugą po względem wielkości polską biblioteką cyfrową z liczbą 216 082 zgromadzonych i dostępnych publikacji. Cezary Mazurek, Jan Andrzej Nikisch w publikacji odnoszącej się do WBC podają własną definicję biblioteki cyfrowej na którą składają się zasoby, oprogramowanie oraz działania organizacyjno-badawcze: „Przez bibliotekę cyfrową rozumiemy tu zasoby informacji, środowisko sprzętowo-programowe oraz ogół działań organizacyjnych, badawczych i szkoleniowych pozwalających udostępniać źródła informacji w postaci cyfrowej”²¹. Wydaje się, że podana definicja jest ściśle związana z WBC, ponieważ, jako pierwsza z bibliotek cyfrowych w Polsce, powstała w oparciu o system dLibra. Dlatego nie powinno również dziwić stwierdzenie iż, WBC od samego początku była głównym czynnikiem wpływającym na kierunki rozwoju oprogramowania dLibra²². Zasoby WBC wynoszą 737 publikacje teatralne, a kolekcje można podzielić na stałe, wydzielone i wystawy okolicznościowe. Wśród kolekcji stałych można wyróżnić *Materiały dydaktyczne*, *Materiały regionalne*, kolekcję *Dziedzictwo kulturowe* oraz *Muzykalia*. Najwięcej teatraliów w WBC pochodzi z zasobów zbiorów regionalnych oraz dziedzictwa kulturowego. W zbiorach teatralnych WBC na uwagę zasługuje na pewno zbiór roczników i almanachów teatrów poznańskich, głównie niemieckich, ale też polskich z XIX wieku.

Kolejną biblioteką cyfrową udostępniającą teatralia jest Mazowiecka Biblioteka Cyfrowa (MBC). Jak informuje Mazowiecki System Informacji Bibliotecznej portal MBC powstał w 2011 roku z inicjatywy Biblioteki Publicznej miasta stołecznego Warszawy, czyli Biblioteki

²⁰ A. Jazdon, *Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa – konieczność czy „zabawa”* [dok. elektr.] <http://skryba.inib.uj.edu.pl/wydawnictwa/e01/jazdon.pdf> [odczyt: 21.02.2014]

²¹ C. Mazurek, *Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa* [dok. elektr.] http://lib.psnk.pl/Content/145/PIONIER_2003.pdf [odczyt: 20.02.2014]

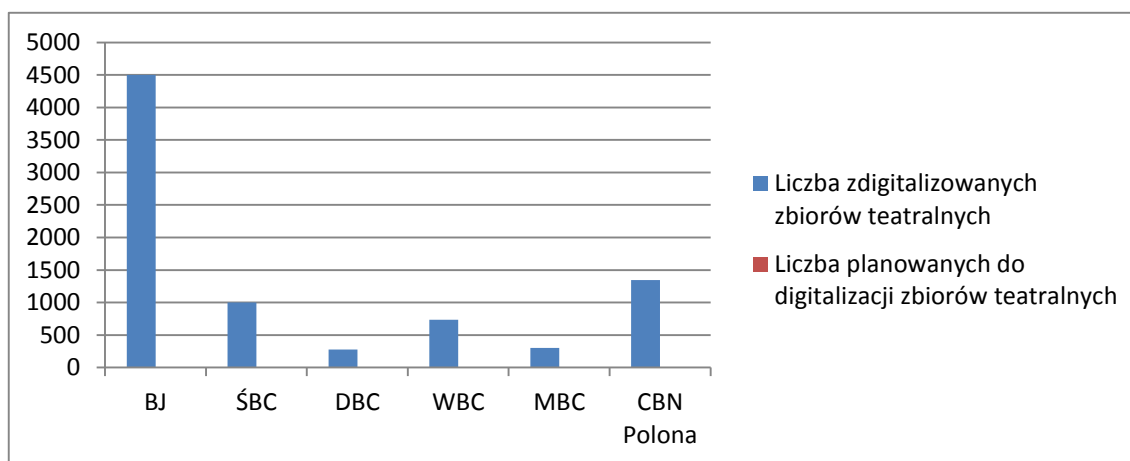
²² Tenże, *Rozwój Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej a zmiany funkcjonalności systemu dLibra*, [dok. elektr.] <http://lib.psnk.pl/Content/73/2005-06-03-Biblioteka+Narodowa.pdf> [odczyt: 20.02.2014]

Główniej Województwa Mazowieckiego²³. Całkowita liczba zdigitalizowanych publikacji wynosi 17 249, natomiast jeżeli chodzi o źródła teatralne według klasyfikacji FBC liczba ta przekracza 300 elektronicznych publikacji. Przeszukiwanie zbiorów MBC ułatwiają podział formalny, podział na kolekcje tematyczne oraz kolekcja *Regionalia*. Zbiory regionalne dzielą się na materiały biblioteczne ważne dla regionu Mazowsza i Warszawy, stąd nazwy: *Varsaviana* i *Mazoviana*. Twórcom biblioteki zależy na dbaniu o dziedzictwo regionalne poprzez bezpłatne udostępnianie kolekcji zbiorów z terenu Mazowsza. Ponadto za cel stawiają sobie tworzenie kolekcji zbiorów cyfrowych zgodnych z zapotrzebowaniem i zainteresowaniem konkretnymi tytułami przez czytelników:

Dużą wagę w procesie digitalizacji przywiązujemy do ochrony zagrożonych zniszczeniem cennych, często unikatowych dokumentów, które chcielibyśmy niekomercyjnie udostępnić czytelnikom. W typowaniu materiałów do digitalizacji szczególną uwagę zwracamy na oczekiwania naszych użytkowników, w głównej mierze studentów, uczniów oraz badaczy regionu²⁴.

Jeśli chodzi o mazowieckie teatralia należy na wstępie przeszukać zbiór około 100 programów teatryków rewiowych warszawskich i lwowskich z okresu dwudziestolecia międzywojennego. Poza tym wartościowym źródłem informacji o teatrze jest przedwojenne czasopismo „Teatr”.

Wykres 1. Liczba zdigitalizowanych zbiorów teatralnych w polskich bibliotekach cyfrowych

Źródło: opracowanie własne autorki. Stan na 3 II 2014 r.

²³ *Mazowiecka Biblioteka Cyfrowa* [dok. elektr.] <http://www2.msib.pl/index.php/news/778-mazowiecka-biblioteka-cyfrowa> [odczyt: 08.03.2014]

²⁴ *O nas*, *Mazowiecka Biblioteka Cyfrowa* [dok. elektr.] http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/text?id=O_nas [odczyt: 05.03.2014]

ZDIGITALIZOWANE ZBIORY TEATRALNE POLSKICH INSTYTUCJI ARCHIWALNYCH

W celu zbadania stanu teatrów dostępnych w polskich archiwach cyfrowych, pod uwagę wzięłam Narodowe Archiwum Cyfrowe (NAC) ze zbiorami zamieszczonymi w bazie cyfrowej na swojej stronie internetowej oraz archiwa, które działają w Zintegrowanym Systemie Informacji Archiwalnej (ZoSIA). Na stronie NAC znaleźć można 10 768 pozycji z zakresu teatru²⁵. Natomiast liczba zbiorów teatralnych udostępnionych w internecie za pomocą platformy ZoSIA, a znajdujących się pod adresem internetowym www.szukajwarchiwach.pl wynosi 2570 jednostek archiwalnych, w większości opisów skanów dokumentów źródłowych²⁶. Są to zasoby Archiwum Państwowego w Poznaniu z oddziałami w Koninie, Pile i Gnieźnie oraz Archiwum Państwowego w Lublinie z oddziałami w Kraśniku, Radzynie Podlaskim i Chełmie. Dodatkowo dwa archiwa o bardzo małej liczbie zgromadzonych teatrów: Archiwum Państwowe w Katowicach i Archiwum Muzeum Zamoyskich w Kozłowie. Wstępną analizę rozpoczęłam od opisu archiwum posiadającego największą liczbę zdigitalizowanych i udostępnionych w internecie zbiorów teatralnych, czyli Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Tabela 2. Stan zbiorów teatralnych polskich archiwów cyfrowych działających w systemie ZoSIA

Lp.	Nazwa archiwum cyfrowego	Ogólna liczba zdigitalizowanych zbiorów	Liczba zdigitalizowanych zbiorów teatralnych
1.	Archiwum Państwowe w Poznaniu z oddziałami w Koninie, Pile i Gnieźnie	589 182	1902
2.	Archiwum Państwowe w Lublinie z oddziałami w Kraśniku, Radzynie Podlaskim i Chełmie	392 309	665
3.	Archiwum Państwowe w Katowicach	1959	2
4.	Archiwum Muzeum Zamoyskich w Kozłowie	97	1
	Suma	983 547	2570

Źródło: opracowanie własne autorki. Stan na 15 IV 2014 r.

Z publikacji *Narodowe Archiwum Cyfrowe. Wizja, projekt, ludzie* dowiadujemy się, że NAC powstało w 2009 roku w wyniku przekształcenia Archiwum Dokumentacji

²⁵ Stan: 13.02.2014.

²⁶ Stan: 15.04.2014.

Mechanicznej w Narodowe Archiwum Cyfrowe²⁷. Narodowe Archiwum Cyfrowe pełni rolę centralnego archiwum państwowego. Wraz z Archiwum Głównym Akt Dawnych, Archiwum Akt Nowych oraz 31 innymi archiwami regionalnymi tworzy sieć archiwów w Polsce. Jako główne zadania działalności NAC wymienia się archiwizację, digitalizację i udostępnianie online takich materiałów archiwalnych jak fotografie, nagrania dźwiękowe oraz filmy²⁸. Badacza teatru powinny zainteresować przede wszystkim archiwa fotograficzne należące do Edwarda Hartwiga, Władysława Miernickiego i Stanisława Brzozowskiego, które sklasyfikowane zostały w zespole *Kultura, sztuka i architektura*. Z kolei spośród zbiorów Fonoteki NAC należy wymienić materiały pochodzące z lat 1946-1989 takie jak transmisje spektakli, słuchowiska radiowe, wspomnienia ludzi teatru, rozmowy z ważnymi osobistościami ze świata teatru czy też audycje radiowe.

Następnym w kolejności archiwum państwowym o znacznej liczbie zbiorów cyfrowych z dziedziny teatru według ZoSI jest Archiwum Państwowe w Poznaniu. Według autorów książki *Archiwa polskie wczoraj i dziś* początek działalności Archiwum Państwowego w Poznaniu przypadł na 1869 rok²⁹. Archiwum w Poznaniu zostały podporządkowane jednostki znajdujące się w Koninie, Gnieźnie i Pile. Do zbiorów poznańskiego zasobu archiwalnego zalicza się 7118 zespołów i zbiorów akt od 1153 roku, czyli daty fundacji klasztoru Cystersów w Łeknie pod Wągrowcem, co ciekawe aktu będącego najstarszym dokumentem w polskich archiwach państwowych. Zbiory teatralne udostępnione zostały zarówno na portalu www.szukajwarchiwach.pl, jak i pod adresem internetowym Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej. Po wpisaniu słowa kluczowego teatr do wyszukiwarki portalu www.szukajwarchiwach.pl końcowy wynik wyniósł 1902 opisów dokumentów archiwalnych z dziedziny teatru.

Drugim archiwum regionalnym, pełniącym analogiczną rolę jak Archiwum Państwowe w Poznaniu, ale o znacznie mniejszej liczbie zdigitalizowanych zbiorów teatralnych, jest Archiwum Państwowe w Lublinie. Jak podają Kazimierz Kozłowski i Władysław Stępniaś archiwum zostało założone w 1918 roku³⁰. W jego zbiorach znajdują się dokumenty z przedziału od XIV do XX wieku. Poza siedzibą główną w Lublinie ma swoje oddziały w innym miejscowościach – w Chełmnie, Kraśniku i Radzynie Podlaskim. Strona internetowa

²⁷ *Narodowe Archiwum Cyfrowe, Wizja, projekt, ludzie*, praca zbiorowa pod red. P. Dudek Pauliny, A. Kowalskiej, Warszawa 2010.

²⁸ *Archiwa Państwowe wczoraj i dziś*, praca zbiorowa pod red. K. Kozłowskiego, W. Stępniaś, Warszawa 2012.

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

instytucji informuje o liczbie prawie 1,5 miliona skanów materiałów archiwalnych dostępnych w serwisie www.szukajwarchiwach.pl³¹. Teatralia dostępne on-line to 665 jednostek archiwalnych, w tym 49 skanów dokumentów teatralnych.

Poza archiwami państwowymi w Poznaniu i Lublinie Zintegrowany System Informacji Archiwalnej wyróżnia jeszcze dwie instytucje archiwalne. Jest to zaledwie kilka źródeł teatralnych, dlatego historia tych placówek nie została w ogóle uwzględniona w niniejszym rozdziale. Ogólnie rzecz biorąc nasuwa się wniosek o stosunkowo niewielkiej liczbie zdigitalizowanych zbiorów teatralnych w państwowych instytucjach archiwalnych. W takiej sytuacji analiza dostępnych w internecie zbiorów polskich archiwów została ograniczona do Narodowego Archiwum Cyfrowego oraz Narodowego Instytutu Audiowizualnego. Liczba cyfrowych teatraliów w obu instytucjach równa się 10 768 jednostkom archiwalnym³².

Powołując się na statut Narodowego Instytutu Audiowizualnego (NInA), zakresem działalności Niny jako narodowej instytucji kultury jest digitalizacja, udostępnianie i promocja polskiego dziedzictwa audiowizualnego³³. Działalność instytucji oprócz digitalizacji, archiwizacji obejmuje również udostępnianie, a także promocję produkcji audiowizualnych, serii wydawniczych oraz wydarzeń kulturalnych. Jak możemy dowiedzieć się ze strony internetowej Narodowego Instytutu Audiowizualnego NInA powstała w 2009 roku w wyniku przekształcenia Polskiego Wydawnictwa Audiowizualnego w Narodowy Instytut Audiowizualny, podległy Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego³⁴.

Narodowy Instytut Audiowizualny prowadzi multimedialny portal www.nina.gov.pl oraz internetowe pismo o tematyce kulturalnej www.dwutygodnik.com. W jednym z artykułów zamieszczonych na wortalu teatralnych www.e-teatr.pl Ninateka została porównana do internetowego domu kultury, co trafnie określa jej charakter:

NINATEKA to wielowątkowe, interdyscyplinarne medium [...] użytkownik, może swobodnie poruszać się po portalu niczym po wielkim internetowym domu kultury, będąc w dowolnym miejscu i o dowolnej porze dnia i nocy, może

³¹ *Zbiory online*. Archiwum Państwowe w Lublinie [dok. elektr.] http://lublin.ap.gov.pl/?page_id=90 [odczyt: 08.03.2014]

³² Stan: 15.04.2014.

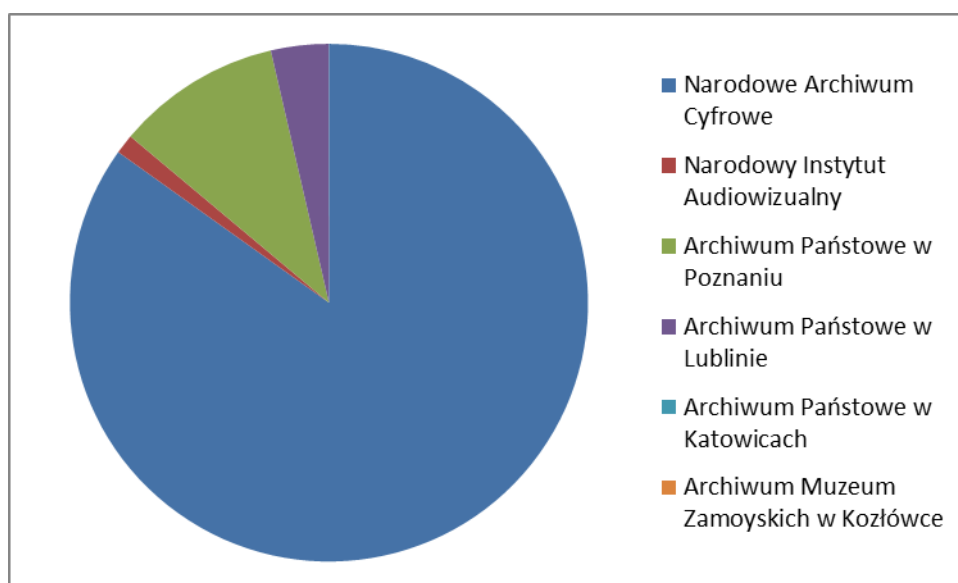
³³ *Statut Narodowego Instytutu Audiowizualnego* [dok. elektr.] http://www.nina.gov.pl/docs/law/statut_nina_ujednociony_12-04-2011C5D4A7AC68A1AFC7357BFB5C.pdf [odczyt: 21.04.2014]

³⁴ *O nas i kim jesteśmy* [dok. elektr.] <http://www.nina.gov.pl/instytut/o-nas/kim-jeste%C5%9Bmy> [odczyt: 16.03.2014]

przełączać się między kategoriami tak, jak między teatrem, filharmonią, kinem studyjnym, salą koncertową, galerią sztuki czy klubem muzycznym³⁵.

Działalność Narodowego Instytutu Audiowizualnego polega również na wydawaniu książek, nagrań koncertów i spektakli teatralnych, filmów dokumentalnych, antologii animacji itd. Instytut organizuje także festiwale i inne wydarzenia kulturalne, np. Festiwal Józefa Robakowskiego *Pętla Czasu* w Łodzi czy Festiwal Muzyki Pawła Szymańskiego w Studiu Polskiego Radia. Liczba zdigitalizowanych jednostek z dziedziny teatru w Narodowym Instytucie Audiowizualnym to ponad 200 nagrań oper, spektakli teatralnych, słuchowisk, audiowizualnych nagrań poświęconych tańcowi, a także nagrania traktujące o teatrze³⁶.

Wykres 2. Liczba zdigitalizowanych zbiorów teatralnych w polskich instytucjach archiwalnych

Źródło: opracowanie własne autorki. Stan na 15 IV 2014 r.

Podsumowując należy stwierdzić, że proces digitalizacji dzieł teatraliów gromadzonych i przechowywanych w tradycyjnych archiwach i bibliotekach przynosi spodziewane efekty. Liczba zdigitalizowanych zbiorów teatralnych systematycznie powiększa się. Łączna liczba teatraliów wybranych archiwów i bibliotek cyfrowych to dokładnie 19 171 obiekty teatralne z zakresu piśmiennictwa i ikonografii. Okazuje się, że wzięte pod uwagę polskie biblioteki cyfrowe dysponują większą o 2849 liczbą zdigitalizowanych teatraliów niż archiwa cyfrowe. Na chwilę obecną liczba zbiorów teatralnych w wybranych polskich bibliotekach cyfrowych,

³⁵ *Ninateka.pl- nowe kulturalne miejsce w sieci* [dok. elektr.] <http://www.e-teatr.pl/pl/artykuly/166721.html> [odczyt: 15.04.2014]

³⁶ Stan: 15.04.2014.

działających w systemie dLibra, wynosi 8161 jednostki biblioteczne. Najczęściej występującą grupą teatraliów w wybranych bibliotekach cyfrowych są egzemplarze teatralne oraz fotografie. Najwięcej cyfrowych zbiorów teatralnych jest dostępnych w Bazie Ikonografii Teatralnej Biblioteki Jagiellońskiej, a mianowicie około 4500 zdigitalizowanych jednostek. Drugie miejsce w rankingu bibliotek cyfrowych z największą liczbą zdigitalizowanych zbiorów teatralnych zajęła Cyfrowa Biblioteka Narodowa Polona z liczbą 1347 dokumentów elektronicznych. Na trzecim miejscu znalazła się Śląska Biblioteka Cyfrowa z 1001 cyfrowymi zabytkami z dziedziny teatru. Z kolei teatralia Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej wynoszą dokładnie - 737 jednostki. Najmniej zbiorów o tematyce teatralnej znajdziemy w Mazowieckiej Bibliotece Cyfrowej - 301 rekordy biblioteczne oraz w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej - 275 wyników wyszukiwawczych, jednak występujące zbiory nie ustępują innym pod względem wartości.

Jeśli chodzi o stan zbiorów teatralnych w polskich archiwach cyfrowych, to zgodnie z systemem ZoSIA są to 2782 jednostki archiwalne zgromadzone i udostępnione na portalu www.szukajwarchiwach.pl. Wśród instytucji archiwalnych znalazły się Archiwum Państwowe w Poznaniu z oddziałami w Koninie, Pile i Gnieźnie, Archiwum Państwowe w Lublinie z oddziałami w Kraśniku, Radzynie Podlaskim i Chełmie, Archiwum Państwowe w Katowicach oraz Archiwum Muzeum Zamoyskich w Kozłówce. Biorąc jednak pod uwagę fakt, że większość zbiorów teatralnych państwowych archiwów cyfrowych, dostępnych w serwisie szukajwarchiwach.pl, występuje nie w formie skanów poszczególnych teatraliów, lecz stanowi ich opisy, uwzględnione zostały wyłącznie zbiory teatralne Narodowego Archiwum Cyfrowego oraz Narodowego Instytutu Audiowizualnego. NAC dysponuje liczbą 10 768 zdigitalizowanych zabytków archiwalnych poświęconych teatrowi, w Narodowym Instytucie Audiowizualny stan ten wynosi 226 jednostki archiwalne. Łączna liczba teatraliów w wymienionych instytucjach wynosi dokładnie 11 010 rekordy archiwalne. Wśród rodzajów zbiorów znalazły się fotografie oraz nagrania video i audio.

Najważniejszym kryterium wyboru teatraliów poddanych analizie były unikatowość i wyjątkowość występujących zbiorów. Najbardziej wartościowe kolekcje znajdujące się w Bazie Ikonografii Teatralnej Biblioteki Jagiellońskiej to m.in. zbiór zdjęć autorstwa Wacława Szymborskiego z 1. połowy XX wieku związany ze sceną Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie czy też kolekcja oryginalnych klisz i fotografii Walerego Rzewuskiego z lat 1865-1869 przedstawiających Helenę Modrzejewską w różnych rolach w jej początkowym okresie kariery. Ponadto kolekcje z okresu po 1945 roku, a wśród nich zbiór fotografii Władysława i

Zofii Niwińskiej oraz zdjęcia Wojciecha Plewińskiego odnoszące się do działalności artystycznej Teatru Starego im. Heleny Modrzejewskiej w Krakowie, Teatru Ludowego w Nowej Hucie i Kabaretu Jama Michalika. Jeżeli chodzi o teatralia Śląskiej Biblioteki Cyfrowej należy wyróżnić przede wszystkim kolekcję Biblioteki Teatru Lwowskiego dokumentującą dzieje i repertuar sceny polskiej we Lwowie od końca XVIII wieku do 1. połowy XX wieku, której część można także przeglądać w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej. Warte uwagi w DBC jest również seria egzemplarzy teatralnych „Teatr Polski”, wydawana w 1. połowie XIX wieku. Natomiast w zbiorach teatralnych Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej ciekawym zabytkiem z dziedziny teatru jest na pewno zbiór roczników i almanachów teatrów poznańskich, głównie niemieckich, ale też polskich z XIX wieku. Spośród zbiorów teatralnych Mazowieckiej Biblioteki Cyfrowej należy wymienić zbiór programów teatrzyków rewiowych warszawskich i lwowskich z okresu dwudziestolecia międzywojennego oraz przedwojenne czasopismo „Teatr”. W Cyfrowej Bibliotece Narodowej Polona nie znajdziemy co prawda żadnej większej kolekcji poświęconej teatrowi, lecz warto przyjrzeć się poszczególnym obiektom z dziedziny teatru takim jak fotografie, książki, czasopisma, rękopisy czy pocztówki. W Narodowym Archiwum Cyfrowym badacza teatru powinny zainteresować archiwa fotograficzne należące do Edwarda Hartwiga, Władysława Miernickiego i Stanisława Brzozowskiego oraz zespoły nagrań stanowiące zapis przedstawień teatralnych, prób, rozmów z ważnymi osobistościami ze świata teatru czy audycji i dyskusji poświęconych tematyce teatralnej. W Ninatece Narodowego Instytutu Audiowizualnego znajdziemy przede wszystkim nagrania ze spektakli teatralnych.

STRESZCZENIE

Charakterystykę stanu dostępności zbiorów teatralnych polskich instytucji kultury rozpoczęłam od rozważań na temat procesu digitalizacji w Polsce. Następnie przedstawiłam liczebność teatraliów polskich archiwów i bibliotek cyfrowych. Były to następujące biblioteki cyfrowe: Cyfrowa Biblioteka Narodowa Polona, Śląska Biblioteka Cyfrowa, Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa, Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa, Mazowiecka Biblioteka Cyfrowa oraz Baza Ikonografii Teatralnej Biblioteki Jagiellońskiej. Natomiast spośród archiwów cyfrowych zbadalam liczbę zbiorów teatralnych takich instytucji jak: Narodowe Archiwum Cyfrowe, Archiwum Państwowe w Poznaniu z oddziałami w Koninie, Pile i Gnieźnie, Archiwum Państwowe w Lublinie z oddziałami w Kraśniku, Radzynie Podlaskim i Chełmie, Archiwum Państwowe w Katowicach, Archiwum Muzeum Zamoyskich w Kozłówce, a także

Narodowego Instytutu Audiowizualnego. Wskazałam również na występowanie wyjątkowych kolekcji i rodzajów zbiorów wymienionych polskich instytucji kultury.